

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Менеджмент у туризмі

РОЗРОБНИК

Андрій Стойка

професор кафедри маркетингу та туризму, професор кафедри публічного управління та адміністрування,
доктор наук з державного управління, професор

a.stoika@mu.edu.ua

КАФЕДРА

маркетингу та туризму

ct@mu.edu.ua

5

кількість кредитів ектс

52 / 98

годин аудиторної / самостійної
роботи

екзамен

форма контролю

РІК ПІДГОТОВКИ

**перший
семестр**

МОВА ВИКЛАДАННЯ

українська

СТАТУС ДИСЦИПЛІНИ

обов'язкова

ПРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

за структурно-логічною схемою ОПП дисципліна є базовою для формування у здобувачів системи загальних та професійних знань з менеджменту.

АНОТАЦІЯ

Дисципліна "Менеджмент у туризмі" спрямована на формування теоретичних знань і практичних навичок у сфері управління туристичними підприємствами. Студенти ознайомляться з основними поняттями та категоріями менеджменту, зокрема його законами, принципами та методами, з урахуванням особливостей туристичної індустрії. Особлива увага приділяється питанням планування, організації, мотивації, контролю та стимулювання в туризмі, що забезпечує ефективне функціонування підприємств галузі.

Курс включає аналіз національного та міжнародного досвіду управління туристичними організаціями, а також вивчення механізмів ухвалення управлінських рішень. Студенти навчатимуться оцінювати ефективність менеджменту, розвиватимуть навички управління колективом, а також роботи із сучасними інформаційними технологіями та даними в сфері туризму.

Програма передбачає комплексний підхід до розвитку здатності приймати обґрунтовані управлінські рішення, оптимізувати діяльність туристичних підприємств, підвищувати їх конкурентоспроможність та розробляти стратегії сталого розвитку в умовах мінливого ринкового середовища.

Дисципліна спрямована на досягнення програмних результатів ОП «Туризм»:

- ПР02 - знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук;
 - ПР06 - застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів;
 - ПР10 - розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна);
 - ПР20 - виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання;
 - ПР21 - приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності;
 - ПР22 - професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях;
 - ПР23 - вміти організовувати діяльність підрозділу, колективу, групи, розподіляти робочі завдання, здійснювати поточний моніторинг та корегування результатів індивідуальної та групової діяльності, здійснювати об'єктивне оцінювання досягнень працівників, формувати плани роботи, управлінські та комунікаційні структури;
 - ПР24 - здатність працювати із управлінською інформацією, формувати аналітичні та статистичні звіти, працювати із технічною та супровідною документацією тощо.
- а також сприяє досягненню інших програмних результатів ОП, а саме:**
- ПР01 - знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів;
 - ПР13 - встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей;
 - ПР16 - діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

Дисципліна "Менеджмент у туризмі" має кілька важливих міждисциплінарних зв'язків:

Економіка надає основи для фінансового управління, ціноутворення та аналізу економічних показників.

Маркетинг допомагає у розробці стратегій просування туристичних продуктів і розумінні потреб споживачів. **Психологія** важлива для управління персоналом, мотивації працівників і комунікацій.

Географія забезпечує розуміння розташування ресурсів і інфраструктури, що допомагає в плануванні туристичних маршрутів. **Соціологія** досліджує вплив туризму на громади та взаємодію між туристами і місцевими жителями. **Інформаційні технології** важливі для аналізу даних та управлінських процесів, а правознавство допомагає забезпечити правомірність діяльності і дотримання стандартів обслуговування.

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення сутності основних понять, функцій, категорій і методологічних аспектів менеджменту з урахуванням особливостей галузі туризму; надання майбутнім фахівцям відповідних навичок та вмінь реалізації своєї управлінської ідеї і результатів праці на користь організації та суспільства

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Лекція Сутність менеджменту (2 години)	Тема розглядає основні поняття та відмінності між "менеджментом" і "управлінням". Охоплюються функції менеджменту, його принципи та закони, а також історія розвитку науки управління. Окрему увагу приділено відмінностям між менеджером і підприємцем, ролі менеджера в організації та завданням управління в туристичному бізнесі. Тема також торкається еволюції підходів до менеджменту в Україні.
Семінарське заняття Історичний аспект менеджменту (2 години)	Питання до обговорення: обґрунтувати передумови виникнення науки менеджмент; розкрити умови розвитку менеджменту у XX сторіччі; головні етапи еволюції менеджменту; розкрити сутність поглядів дослідників школи наукового управління; фактори формування класичної адміністративної школи; головні положення вчень Анрі Файоля; причини виникнення школи людських відносин; назвати головних діячів школи поведінкових наук; сутність вчень кількісної школи менеджменту; зміст сучасних шкіл та підходів до менеджменту.

Семінарське заняття Теоретичні основи управління (2 години)	Питання до обговорення; визначення поняття “менеджмент”; менеджмент як всебічна людська діяльність; менеджмент як специфічна людська діяльність; сфери менеджменту; поняття видів та головних задач менеджменту; процес соціального управління; рівні менеджменту; особливості оцінки ефективності роботи менеджера; роль менеджера в системі управління; економічність та ефективність в менеджменті.
Лекція Організація як об'єкт управління. Функції та технології менеджменту (4 години)	Тема розкриває сутність і види організацій, їхнє функціонування як відкритих динамічних систем у взаємодії із зовнішнім середовищем. Розглядаються ключові функції менеджменту: планування, організація, мотивація, контроль та координація. Вивчається процес управління як сукупність цих функцій та його реалізація через управлінські процедури, забезпечуючи ефективність роботи організації в умовах змінного середовища.
Семінарське заняття Організація: форми: ознаки: структура: закони функціонування (2 години)	Питання до обговорення; визначення організацій у сучасному менеджменті; характеристика організаційних утворень; методи управління сучасними організаціями; головні організаційні складові та їх функції; закони що забезпечують існування організацій; принципи управління організаціями; управління організаційними процесами; визначення видів та форм організаційних утворень; поняття внутрішнього організаційного середовища; поняття зовнішнього організаційного середовища.
Лекція Планування та організація в туризмі (4 години)	Ця тема розкриває сутність і значення процесів планування та організації в управлінні туристичною діяльністю. Планування в туризмі включає встановлення стратегічних, тактичних і оперативних цілей, оцінку ресурсів і вибір методів досягнення цілей організації. Окрему увагу приділено принципам побудови організаційних структур управління, а також повноваженням, обов'язкам і відповідальності керівників. Тема також охоплює питання делегування повноважень, побудову організаційних структур і важливість спеціалізації та координації в управлінні туристичною діяльністю.
Семінарське заняття Функція планування в менеджменті. Прогнозування діяльності організації (2 години)	Питання до обговорення: визначення процесу планування; вимоги до ефективних планів; функції планування; реалізація принципів планування; класифікація видів планів; методи впровадження планів; прогнозування як функція менеджменту; взаємозв'язок планування та прогнозування; принципи прогнозування та види прогнозів; методи контролю за плануванням та прогнозуванням в організації.
Лекція Мотивація і стимулювання в туризмі (4 години)	Лекція охоплює ключові аспекти мотивації в туризмі, включаючи її визначення, розвиток і концепції. Розглядаються змістовні та процесійні теорії мотивації, зокрема, ієрархія потреб Маслоу, теорії Мак-Грегора, Герцберга та Мак-Клеланда. Окрема увага приділяється менеджменту мотивації персоналу туристичних підприємств, методам і інструментам стимулювання, включаючи матеріальні та нематеріальні стимули, а також процесу мотивації в контексті управління.
Семінарське заняття Функція мотивації як основа управлінського процесу (2 години)	Питання до обговорення: розуміння мотивації як функції менеджменту; задачі мотиваційного процесу; методи планування мотивації колективу; поняття та види мотивів; класифікація людських потреб; процесуальні теорії мотивації; змістовні теорії мотивації; характеристика методів мотивації; реалізація механізму мотивування у сучасних організаціях; важливість мотиваційного процесу для ефективного управління людьми.
Тренінг Мотивація в туристичному бізнесі (6 годин)	Тренінг з мотивації в туристичному бізнесі спрямований на розвиток лідерських навичок і створення ефективної системи мотивації працівників. Учасники вивчать інструменти для підвищення продуктивності команди, навчаються визначати індивідуальні мотиватори, застосовувати методи нематеріального стимулювання та створювати позитивний робочий клімат. Практичні навички включають розробку мотиваційних програм і управління мотиваційними системами в туристичній сфері.

Лекція Контролювання та регулювання в туризмі (4 години)	Ця тема розкриває сутність контролю та регулювання в управлінні туристичними підприємствами. Розглядаються види контролю: попередній, поточний, підсумковий, а також його принципи та методи. Пояснюються етапи процесу регулювання, які спрямовані на усунення відхилень та недоліків у діяльності організації. Особливо увага приділяється стабілізуючому, розпорядчому та дисциплінарному регулюванню для забезпечення ефективної роботи туристичних підприємств
Семінарське заняття Функція контролю та її роль в менеджменті (2 години)	Питання до обговорення: поняття функції управлінського контролю; складові елементи управлінського контролю; вимоги до здійснення ефективного управлінського контролю; види управлінського контролю; поняття попереднього, поточного та заключного контролю; методи впровадження контролю; комунікаційна взаємодія елементів організаційної структури в процесі; принципи реалізації контролю; внутрішній контроль в організації; зовнішній контроль в організації; фактори розподілу балансу між внутрішнім та зовнішнім контролем.
Лекція Керівництво та лідерство (2 години)	Тема розглядає сутність керівництва та його роль у системі управління, висвітлює основні підходи до лідерства, влади і впливу на підлеглих. Розкрито стилі керівництва: авторитарний, демократичний і ліберальний, їхні позитивні та негативні риси. Особливу увагу приділено соціальній відповідальності керівника, а також процесу прийняття управлінських рішень, з акцентом на вплив особистих якостей менеджера, зовнішніх факторів і методів оцінки ефективності рішень.
Семінарське заняття Стилi керівництва та лідерства (2 години)	Питання до обговорення: поняття стилів керівництва; визначення методів та елементів стилю керівництва; авторитарний стиль керівництва; демократичне керівництво; ліберальні методи управління; особливості відносин керівника та колективу; характеристика керівника; багатомірність у керівництві; організаційні ролі та методи впливу; теорії лідерства в організації; фактори вибору стилю керівництва; національні моделі керівництва організацією.
Лекція Особливості управління організаціями сфери туризму (2 години)	Тема розкриває специфіку управління організаціями у сфері туризму. Охоплює особливості сервісного менеджменту, орієнтованого на задоволення потреб клієнтів. Особливо увага приділяється специфіці туристичних послуг, сезонності попиту, координації різних учасників ринку. Розглядаються різновиди менеджменту в туризмі: кадровий, фінансовий, маркетинговий, інноваційний та інші, з акцентом на їхню роль у забезпеченні ефективності туристичного бізнесу.
Семінарське заняття Управління конфліктною ситуацією (2 години)	Питання до обговорення: поняття процесу конфлікту як форми людських відносин; природа конфлікту; психологічна складова управління в конфліктній ситуації; етапи процесу конфлікту; класифікація конфліктних ситуацій; методи протидії конфліктам; стратегії подолання конфліктних ситуацій; поняття переговорного процесу; функції переговорів; види та методи проведення переговорного процесу.
Лекція Ефективність управління туристичним підприємством (2 години)	Тема 8 присвячена поняттю ефективності управління туристичними підприємствами, зокрема, оцінці результатів управлінської діяльності та оптимізації витрат для досягнення мети. Лекція охоплює показники організаційної, соціальної та економічної ефективності, а також основні підходи до оцінки ефективності управління: інтегральний, рівневий та часовий. Розглядаються критерії ефективності в коротко-, середньо- та довгострокових періодах, враховуючи продуктивність, якість, гнучкість, конкурентоспроможність та розвиток підприємства.
Тренінг Комунікації в туристичному бізнесі (6 годин) МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ демонстрація, творчий, дослідницький, командна робота, технології ситуативного моделювання та опрацювання дискусійних питань, тренінги.	Тренінг з побудови комунікації в туристичній компанії спрямований на вдосконалення внутрішньої та зовнішньої комунікації для покращення взаємодії з клієнтами і в команді. Учасники навчатимуться ефективно вести переговори, вирішувати конфлікти, розвивати навички активного слухання та налагоджувати міжособистісні стосунки. Практичні навички включають побудову комунікаційних стратегій, роботу з клієнтами та ефективну роботу в команді через чітке донесення інформації.

ВИДИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Аудиторна робота

- о 12 лекцій (24 години)
- о 8 семінарських занять (16 години)
- о 2 тренінги з управління туристичної компанією (проводить залучений фахівець-практик) (12 години)

Види навчальної діяльності студента

- о присутність та прослуховування 12 лекцій, обговорення дискусійних питань (24 години);
- о обговорення презентацій/тем під час 8 семінарських занять, в тому числі 2 виступи з презентаціями під час семінарських занять (14 годин);
- о командна робота під час семінарських занять (2 години);
- о участь у двох тренінгах з менеджменту туристичної компанії (12 годин).

Самостійна робота студента

- о опрацювання питань, винесених на самостійне вивчення, а також запропонованого інформаційного та навчально-методичного забезпечення при підготовці до 12 семінарських занять (84 годин);
- о підготовка 2 презентацій за індивідуальними темами для виступу з презентаціями під час семінарських занять (12 годин).
- о проходження 8 тестів за кожною з тем (2 години).

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Академічна доброчесність здобувачів є важливою умовою для опанування результатів навчання за навчальною дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролю.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- о самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- о посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- о дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- о надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Відповідно до [Кодексу академічної доброчесності Маріупольського державного університету](#) (пункт 3.4) за порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до наступної академічної відповідальності:

- о повторне проходження оцінювання (поточний, підсумковий контроль, залік, іспит тощо);
- о проведення додаткової перевірки всіх робіт авторства порушника;
- о позбавлення наданих МДУ пільг з оплати навчання;
- о оголошення догани із занесенням до особової справи порушника;
- о відрядження з МДУ;
- о інші, відповідно до вимог чинного законодавства та нормативних локальних актів МДУ.

2. Здобувач має право на оскарження процедури проведення та результатів контрольних заходів згідно Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти в МДУ.

3. Участь в анкетуванні. Наприкінці навчального семестру здобувачам буде запропоновано заповнити анонімну анкету щодо якості викладання вивченої навчальної дисципліни. Заповнення анкети є важливою для вдосконалення освітнього процесу та системи внутрішнього забезпечення якості освіти МДУ та дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати думку здобувачів стосовно покращення змісту навчальних дисциплін.

4. Неформальна та інформальна освіта. Здобувач вищої освіти, який виявив бажання щодо визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, звертається із відповідною заявою про визнання результатів, отриманих у неформальній освіті, в цілому для навчальної дисципліни /змістового модулю / практичних завдань з навчальної дисципліни/ завдань з практики тощо для здобувачів вищої освіти, до деканату факультету, на якому викладається навчальна дисципліна. Процедура зарахування здійснюється згідно Порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті.

РЕГЛАМЕНТ ОЦІНЮВАННЯ

Шкала оцінювання з навчальної дисципліни: **100 балів**,
з них: 50 балів - поточна успішність та 50 балів - підсумковий контроль

Поточна успішність (види діяльності)	Бали (50)
Лекції та семінарські заняття (12 пар лекцій, 8 пар семінарських занять, 4 пари тренінгів по 0,5 бала)	12
Виступи на семінарських заняттях (2 виступи по 3 бали)	6
Виконання тестових завдань до тем (8 тестів по 4 бали)	32

Додаткові бали поточної успішності нараховуються за результати навчання, отримані у неформальній та/або інформальній освіті (сертифікатні курси, участь у тренінгах, воркшопах) – разом до 10 балів.

У разі, якщо загальна сума балів поточної успішності перевищує 50 балів під час розрахунку інтегральної успішності, враховується 50 балів.

Інтегральна оцінка визначається шляхом складання результатів поточного та підсумкового контролю та формується за шкалою оцінювання ЄКТС та національною шкалою оцінювання відповідно до [Положення МДУ про організацію освітнього процесу](#) (п. 5.1): «Система оцінювання успішності здобувачів вищої освіти (зарахування залікових кредитів) є стандартизованою та формалізованою (враховує особливості шкали оцінки МДУ (100-бальна), національної («незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно») та ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F)»:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів	Оцінка КТС	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	Залік
90 - 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали	Критерії оцінювання підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти (залік)
45-50	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі завдання підсумкового контролю. Брав участь в олімпіадах, конкурсах, конференціях
35-44	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість завдань підсумкового контролю.
25-34	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину завдань підсумкового контролю
15-24	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних

	питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив меншість завдань підсумкового контролю
1-14	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом, не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі завдання підсумкового контролю.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

дисципліна "Менеджмент у туризмі" в синергії з іншими освітніми компонентами програми забезпечує такі результати навчання:

- о знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення туристичного законодавства, національних і міжнародних стандартів з обслуговування туристів (ПР01);
- о знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук (ПР02);
- о застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів (ПР06);
- о розуміти принципи, процеси і технології організації роботи суб'єкта туристичного бізнесу та окремих його підсистем (адміністративно-управлінська, соціально-психологічна, економічна, техніко-технологічна) (ПР10);
- о застосовувати навички продуктивного спілкування зі споживачами туристичних послуг (ПР12);
- о встановлювати зв'язки з експертами туристичної та інших галузей. (ПР13);
- о проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття (ПР14);
- о проявляти толерантність до альтернативних принципів та методів виконання професійних завдань (ПР15);
- о діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості (ПР16);
- о управляти своїм навчанням з метою самореалізації в професійній туристичній сфері (ПР17);
- о адекватно оцінювати свої знання і застосовувати їх в різних професійних ситуаціях (ПР18);
- о виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання (ПР20);
- о приймати обґрунтовані рішення та нести відповідальність за результати своєї професійної діяльності (ПР21);
- о професійно виконувати завдання в невизначених та екстремальних ситуаціях (ПР22);
- о вміти організовувати діяльність підрозділу, колективу, групи, розподіляти робочі завдання, здійснювати поточний моніторинг та корегування результатів індивідуальної та групової діяльності, здійснювати об'єктивне оцінювання досягнень працівників, формувати плани роботи, управлінські та комунікаційні структури (ПР23);
- о здатність працювати із управлінською інформацією, формувати аналітичні та статистичні звіти, працювати із технічною та супровідною документацією тощо (ПР24).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Лінк на освітній
контентдисципліни:

<https://moodle.mu.edu.ua/course/view.php?id=11549>

Основна література

1. Менеджмент туристичної галузі : підручник / О. М. Білоусов, О. Є. Лугінін, О. С. Морозова, Л. В. Соколова. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 580 с
2. Корпоративне управління в туризмі : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. Л. Сазонець, В. О. Ткач, В. М. Зайцева, О. С. Камушков ; Запоріж. нац. техн. ун-т. - Запоріжжя : [б. в.], 2011. - 222 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 215-222. - 300 прим.
3. Управління персоналом в туризмі: навч. посіб. / Кудла Н. Є., Фединець Н. І. ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-еко. ун-т. - Львів : Вид-во ЛТЕУ, 2022. - 247 с. : табл., рис. - Бібліогр.: с. 225-230. - 100 прим.
4. Управління бізнес-процесами в туризмі: монографія / С. В. Мельниченко, К. А. Шеєнкова ; Київ. нац. торг.-еко. ун-т. - Київ : КНТЕУ, 2015. - 263 с. : рис., табл. - Бібліогр.: с. 212-228. - 300 прим.
5. Кадровий менеджмент в туризмі : робоча програма навч. дисципліни / Х. В. Плещан ; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. - Київ : Ліра-К, 2018. - 42 с. : іл. - Бібліогр.: с. 34-42. - 300 прим.
6. Регіональний менеджмент в туризмі (соціальні та економіко-географічні аспекти): автореф. дис... канд. геогр. наук: 11.00.02 /

Король Олександр Дмитрович ; Київський ун-т ім. Тараса Шевченка.
- К., 1999. - 19 с.

7. Ціннісно орієнтоване управління в туризмі: монографія / М. Г. Бойко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. - К. : КНТЕУ, 2010. - 523 с. : рис., табл. - Бібліогр. в кінці розд. - 300 прим.

Англомовні видання

1. Page, Stephen J. Tourism Management. 6th ed. Routledge, 2019.
2. Kyuho Lee. Strategic Winery Tourism and Management. Building Competitive Winery Tourism and Winery Management Strategy, 2015
3. Buhalis, Dimitrios. eTourism: Information Technology for Strategic Tourism Management. Pearson, 2003.
4. Cooper, Chris, et al. Tourism: Principles and Practice. 6th ed. Pearson, 2018.

Інтернет джерела

1. Інтернет-портал для управлінців <http://www.management.com.ua/>
2. Топ-менеджмент <http://topmanagement.com.ua/>
3. Офіційний сайт Державного Комітету статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Офіційний сайт Світової Організації торгівлі - <http://www.wto.org>
5. Офіційний статистичний сайт Євросоюзу - <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat>
6. Офіційний статистичний сайт Державного агентства по туризму і курортам – <http://www.tourism.gov.ua>

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

після вивчення навчальної дисципліни студенти проходять анонімне анкетування та беруть участь в обговоренні з метою визначення задоволення потреб студентів і доцільності внесення змін у зміст та методи викладання і навчання задля оновлення та удосконалення НД.

до вдосконалення змісту залучаються представники роботодавців, органів влади та місцевого самоврядування та інші партнери Маріупольського університету

Силабус затверджено на засіданні кафедри маркетингу та туризму
протокол № 1 від 29.08.2025